

Г. В. Горин

Оцінка основного капіталу Закарпатської області

У статті здійснено оцінку основного капіталу у Закарпатській області України в сучасних умовах. Проведено оцінку стану, руху і ефективності використання основного капіталу даного регіону. Результати оцінювання стану, руху і ефективності використання основного капіталу стануть підґрунтям для вибору напрямів модернізації підприємств виробничої сфери регіону.

Ключові слова: *основний капітал, коефіцієнт зносу, коефіцієнт придатності, коефіцієнт інвестованості, коефіцієнт фондомісткості, регіон*

Активізація основного капіталу – обов’язкова умова забезпечення сталого економічного зростання областей Західного регіону і Закарпатської області зокрема.

Проблематика вивчення основного капіталу перебуває в полі зору зарубіжних та вітчизняних вчених-економістів: М.Т. Білуха, І.О. Бланка, Ф.Ф. Бутинця, А.М. Герасимовича, С.Ф. Голова, В.П. Завгороднього, В.Г. Лінника, В.О. Озерана, Ю.І. Осадчого, В.М. Пархоменка, М.С. Пушкара, Роберта Н. Ентоні.

Аналіз наукових напрацювань із зазначених проблем свідчить про необхідність подальшого вивчення даної тематики.

Метою статті є оцінювання стану, руху і ефективності використання основного капіталу у Закарпатській області, а також оптимізація його відтворення дозволить збільшити виробничу потужність підприємств регіону, передусім на інноваційній основі.

Сьогодні Закарпатська область за первісною вартістю основних засобів загалом не вирізняється з поміж областей Західного регіону. Це засвідчує показник питомої ваги області за первісною вартістю основних засобів (рис. 1).

Із рис. 1 видно, що по цьому показнику в 2005 р. Закарпатська область знаходиться в зоні лідерів та займає третє місце серед областей Західного регіону та в Україні, а в 2011 р. відповідно – друге та третє місця. Лише Львівська область займає перше місце за питомою вагою за первісною вартістю основних засобів у Західному регіоні.

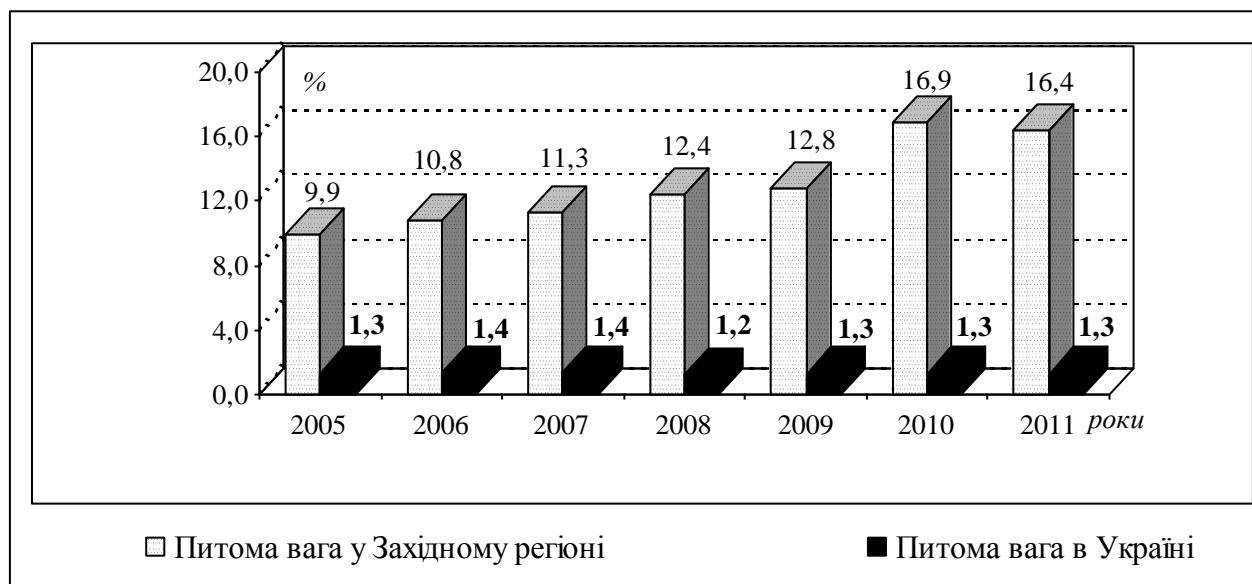

Рис. 1. Питома вага області за первісною вартістю основних засобів у Західному регіоні України і в Україні загалом за 2005-2011 рр., %

Для оцінки динаміки первісної вартості основних засобів у Закарпатській області порівняно з областями Західного регіону та Україною загалом розраховуємо індекс первісної вартості основних засобів (табл. 1).

Таблиця 1

Індекси первісної вартості основних засобів у Закарпатській області порівняно з Західним регіоном України та Україною загалом

Регіон	Роки					Середньорічні темпи зростання, %
	2005	2008	2009	2010	2011	
	<i>відсотків до попереднього року</i>					
Україна	111,8	153,8	123,9	170,3	116,1	116,6
Західний регіон	111,6	122,3	128,6	130,3	116,6	115,4
Закарпатська область	112,1	135,2	132,7	171,7	113,2	112,6

Динаміка первісної вартості основних засобів у Закарпатській області за 2005-2011 рр. у зіставленні з іншими областями Західного регіону і України загалом відбувалася середніми темпами (рис. 2).

Позитивна динаміка первісної вартості основних засобів у розрізі ВЕДів виробничої сфери спостерігається протягом 2005-2011 рр. Обсяги первісної вартості основних засобів у 2011 р. зросли порівняно з 2005 р. у 5,8 рази та середньорічний приріст склав 57,02% за аналізований період.

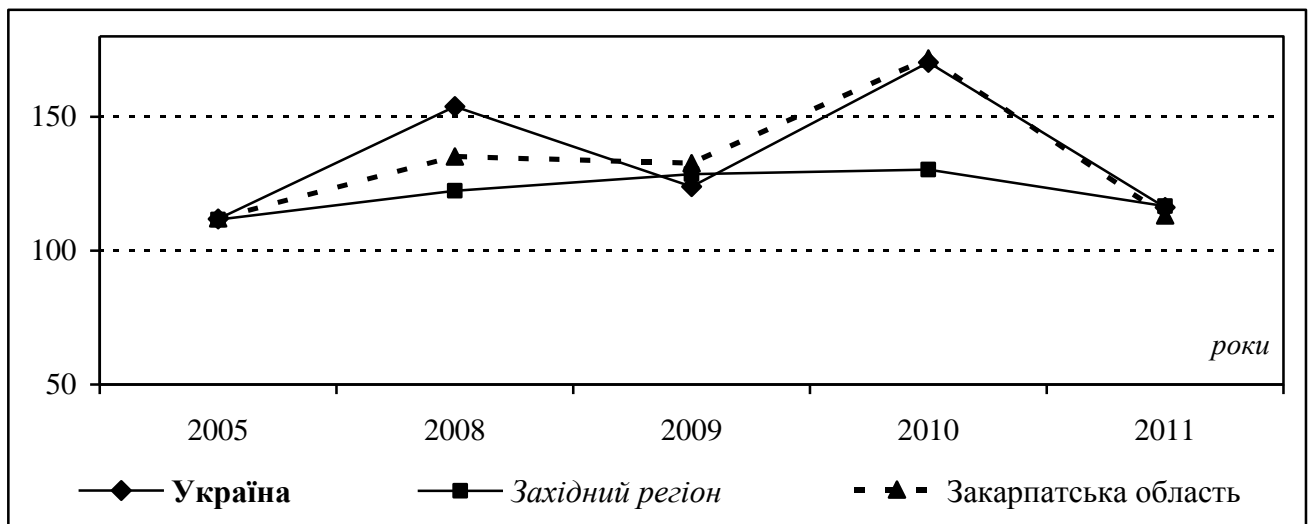

Рис. 2. Динаміка первісної вартості основних засобів у Закарпатській області

Таблиця 2

Первісна вартість основних засобів виробничої сфери
у Закарпатській області

у фактичних цінах, млн. грн.

Види економічної діяльності	Роки					Середнє значення	Середньорічний приріст	
	2005	2008	2009	2010	2011		абсолютний	відносний
Всього	17027	38069	50544	86774	98285	58140	20314,5	57,02
виробнича сфера	8390	19224	29234	62400	67557	37361	14791,7	71,28
промисловість	3616	5519	6743	7566	8145	6318	1132,2	23,01
будівництво	578	802	1067	1161	1216	965	159,5	20,84
діяльність транспорту та зв'язку	4196	12903	21424	53673	58197	30079	13500,2	98,33

Як видно з табл. 2, у 2011 р. первісна вартість основних засобів виробничої сфери значно зросла – освоєно 67 557 млн. грн., із них 8 145 млн. грн. склали промисловість, обсяг яких 1 914,7 млн. грн., будівництво – 1 216 млн. грн. і діяльність транспорту та зв'язку – 58 197 млн. грн.

Позитивним залишається той факт, що середньорічний приріст первісної вартості основних засобів виробничої сфери за період 2005-2011 рр. збільшився в середньому на 71,28% (рис. 3).

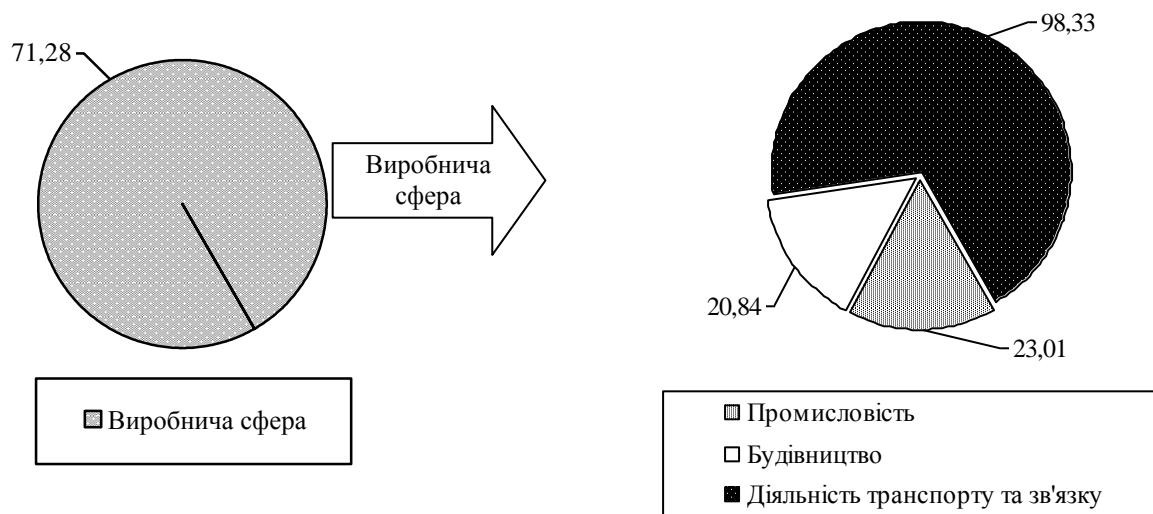

Рис. 3. Середньорічний приріст первісної вартості основних засобів виробничої сфери, %

Залишкова вартість основних засобів (за відрахуванням зносу) на 1 січня 2011 р. становила 25 965 млн. грн. Сума зносу за весь період експлуатації склала 68 202 млн. грн.

Таблиця 3

Залишкова вартість основних засобів виробничої сфери у Закарпатській області за 2005-2011 рр.
у фактичних цінах, млн. грн.

Види економічної діяльності	Роки					Середнє значення	Середньорічний приріст	
	2005	2008	2009	2010	2011		абсолютний	відносний
Всього	9874	23033	24519	22833	25965	21244	4022,7	30,85
виробнича сфера	4627	11236	11067	8388	9390	22739	9877,5	78,57
промисловість	1996	2932	3121	3390	3554	2998	389,5	16,03
будівництво	287	414	602	684	729	543	110,5	26,79
діяльність транспорту та зв'язку	2344	7890	7344	4314	5107	5399	690,75	32,51

Як видно з табл. 3, залишкова вартість основних засобів за останніх чотири роки в економіку Закарпатської області зросла в 1,1 рази і в середньому складала 21 244 млн. грн. Відтак значною частиною залишкової вартості основних засобів виробничої сфери володіють промисловість і діяльність транспорту та зв'язку, за рахунок яких освоєно в середньому близько 8 397 млн. грн. (36,9%) від їх загального обсягу. Більша частка залишкової вартості

основних засобів за аналізований період припадає промисловості й в середньому складає 2 998 млн. грн. (13,2%). Питома вага залишкової вартості основних засобів діяльності транспорту та зв'язку склала в 2011 р. всього 729 млн. грн. (3,2%) і має тенденцію до збільшення відносно поточного року. Проте, за період 2005-2011 рр. залишкова вартість основних засобів будівництва склала в середньому 543 млн. грн., що у 2,5 рази більше ніж у 2005 р. Залишкова вартість основних засобів діяльності транспорту та зв'язку зросла з 2 344 млн. грн. у 2005 р. до 5 107 млн. грн. у 2011 р.

Позитивним залишається той факт, що середньорічний приріст залишкової вартості основних засобів виробничої сфери за період 2005-2011 рр. збільшився в середньому на 78,57% (рис. 4).

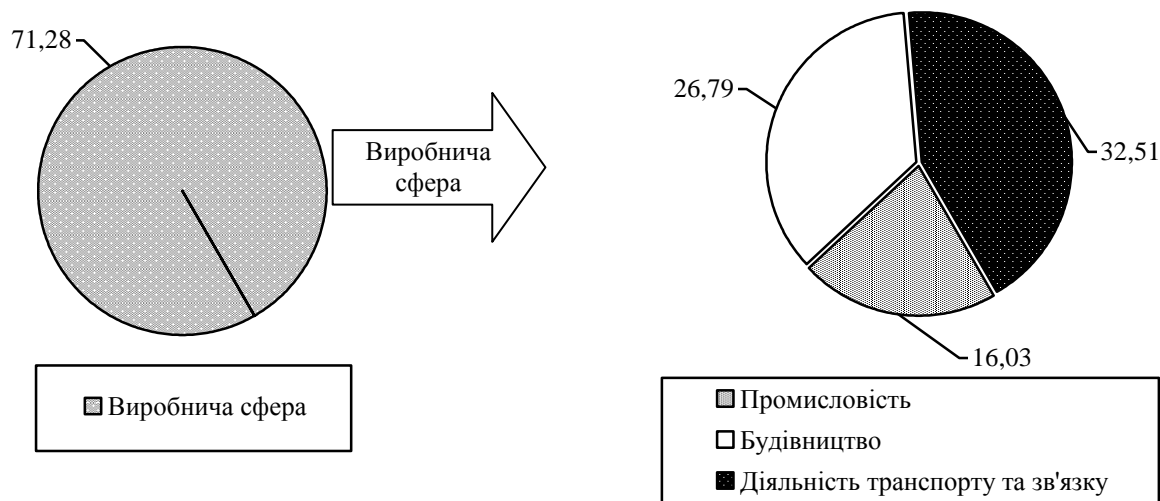

Рис. 4. Середньорічний приріст залишкової вартості основних засобів виробничої сфери, %

Починаючи з 2005 р. вартість введених в дію основних засобів Закарпатської області, як і України в цілому, щорічно зростає. У 2011 р. вартість введених в дію основних засобів зросла на 1,2% порівняно з попереднім роком, а проти 2006 р. – на 2,5%. У виробничій сфері області вартість введених в дію основних засобів складає 1 028 млн. грн. у 2011 р. Їх частка у загальному обсязі в області склала 39,7%.

У 2011 р. на підприємствах Закарпатської області вартість ліквідованих основних засобів склала 189 млн. грн., із них у виробничій сфері – 78 млн. грн. (промисловість – 30 млн. грн., будівництво – 4 млн. грн., діяльність транспорту та зв'язку – 44 млн. грн. Їх частка у загальному обсязі в області склала 41,2%).

Таблиця 4

Вартість введених в дію основних засобів у Закарпатській області
за 2005-2011 рр.
у фактичних цінах, млн. грн.

Регіон	Роки					
	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Україна	82333	127453	149635	111345	122572	152947
ЗРУ	11703	17183	22516	16097	20132	23141
Закарпатська область	1243	1931	3286	1452	2069	2591

Таблиця 5

Вартість ліквідованих основних засобів у Закарпатській області
за 2005-2011 рр.
у фактичних цінах, млн. грн.

Регіон	Роки					
	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Україна	9472	12399	14567	16507	17056	16847
ЗРУ	1384	1761	1925	1618	1589	1878
Закарпатська область	121	252	197	153	191	189

Доцільно буде нами здійснити проведення розрахунків коефіцієнтів стану, руху і ефективності використання основного капіталу Закарпатської області.

Таблиця 6

Коефіцієнт стану основного капіталу Закарпатської області порівняно
із Західним регіоном України та Україною загалом
у фактичних цінах, млн. грн.

Коефіцієнти стану основного капіталу	Роки						
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
1	2	3	4	5	6	7	8
<i>коефіцієнт зносу</i>							
Україна, всього	48,2	50,6	51,5	60,3	59,1	74,0	66,7
виробнича сфера	54,8	58,6	61,4	72,2	73,9	86,9	52,2
Західний регіон	44,7	45,4	45,6	45,2	51,6	52,4	52,8
виробнича сфера	49,8	51,3	52,7	53,2	64,2	73,2	48,4
Закарпатська область	42,0	41,6	45,4	39,5	51,5	73,7	69,4
виробнича сфера	44,9	42,7	53,1	41,6	62,1	86,6	45,8
<i>коефіцієнт придатності</i>							
Україна, всього	51,8	49,4	48,5	39,7	40,9	26,0	24,6
виробнича сфера	45,2	41,4	38,6	27,8	26,1	13,1	12,6
Західний регіон	55,3	54,6	54,4	54,8	48,4	47,6	41,6
виробнича сфера	50,2	48,7	47,3	46,8	35,8	26,8	25,1
Закарпатська область	58,0	58,4	54,6	60,5	48,5	26,3	26,4
виробнича сфера	55,1	57,3	46,9	58,4	37,9	13,4	13,9

Продовження табл. 6

1	2	3	4	5	6	7	8
<i>коефіцієнт інвестованості</i>							
Україна, всього	7,7	8,8	10,4	8,9	4,3	3,2	3,3
виробнича сфера	8,9	9,3	10,4	7,6	3,9	2,5	2,5
Західний регіон	7,0	9,2	11,1	12,1	6,0	5,4	5,5
виробнича сфера	8,0	10,0	11,3	12,2	6,3	4,4	4,4
Закарпатська область	6,9	10,4	10,6	9,9	4,3	3,4	3,4
виробнича сфера	7,3	10,3	9,1	9,4	4,3	2,4	2,4
<i>коефіцієнт фондомісткості</i>							
Україна, всього	1,2	1,2	1,1	1,2	1,8	2,2	2,4
виробнича сфера	1,0	1,0	1,0	1,3	2,1	2,7	3,1
Західний регіон	1,3	1,2	1,1	1,1	1,5	1,6	1,9
виробнича сфера	1,2	1,1	1,0	1,0	1,6	1,8	2,1
Закарпатська область	1,1	1,1	1,1	1,1	1,7	2,0	2,7
виробнича сфера	1,1	0,9	0,9	0,9	1,9	2,5	3,4

Як видно з табл. 6, коефіцієнт стану основного капіталу в області має незначне відхилення від загальноукраїнського показника і значні коливання за 2005-2011 рр. Винятком став 2011 р., демонструючи зростання коефіцієнтів придатності, інвестованості та фондомісткості основного капіталу відносно регіонального та загальноукраїнського показника.

Таблиця 7

Коефіцієнт руху основного капіталу Закарпатської області порівняно
із Західним регіоном України та Україною загалом
у фактичних цінах, млн. грн.

Коефіцієнти стану основного капіталу	Роки						
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
1	2	3	4	5	6	7	8
<i>коефіцієнт оновлення</i>							
Україна, всього	5,524	5,248	6,225	4,751	2,852	1,844	1,981
виробнича сфера	5,933	5,506	5,941	3,874	2,530	1,253	1,387
Західний регіон	4,700	5,870	6,869	7,354	4,086	3,921	3,863
виробнича сфера	4,946	6,096	6,271	6,701	4,150	2,430	2,904
Закарпатська область	5,057	5,758	6,858	8,632	2,873	2,384	2,636
виробнича сфера	5,244	5,261	4,068	7,943	2,223	1,194	1,522
<i>коефіцієнт ліквідації</i>							
Україна, всього	1,397	0,742	0,790	0,712	0,524	0,437	0,253
виробнича сфера	1,452	0,754	0,811	0,719	0,499	0,450	0,214
Західний регіон	0,977	0,802	0,883	0,770	0,528	0,403	0,366
виробнича сфера	0,714	0,660	0,644	0,594	0,432	0,285	0,221
Закарпатська область	1,014	0,711	1,167	0,700	0,402	0,378	0,218
виробнича сфера	0,590	0,405	0,450	0,440	0,260	0,380	0,126

1	2	3	4	5	6	7	8
<i>коефіцієнт динаміки</i>							
Україна, всього	4,423	8,692	10,279	10,272	6,745	7,186	9,079
виробнича сфера	4,475	9,450	9,817	9,428	6,031	5,765	7,078
Західний регіон	5,367	8,456	9,758	11,697	9,949	12,670	12,322
виробнича сфера	7,494	10,607	12,741	13,414	13,555	12,611	14,574
Закарпатська область	5,591	10,273	7,663	16,680	9,490	10,832	13,709
виробнича сфера	9,167	16,176	12,000	25,033	13,000	6,712	13,101

Як видно з табл. 7, коефіцієнт руху основного капіталу у області має суттєве покращення від загальноукраїнського показника і незначні коливання коефіцієнта ліквідації за 2005-2011 рр.

Коефіцієнт ефективності основного капіталу у області включає коефіцієнти фондівіддачі, рентабельності та інноваційності.

За даними результатів розрахунків наведених у табл. 8, коефіцієнт фондівіддачі, рентабельності та інноваційності основного капіталу з 2008 р. демонструє спадаючий тренд відносно регіонального та загальноукраїнського показника.

Таблиця 8

Коефіцієнт ефективності основного капіталу Закарпатської області порівняно
із Західним регіоном України та Україною загалом
у фактичних цінах, млн. грн.

Коефіцієнти стану основного капіталу	Роки						
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
1	2	3	4	5	6	7	8
<i>коефіцієнт фондівіддачі</i>							
Україна, всього	0,824	0,831	0,866	0,797	0,555	0,453	0,401
виробнича сфера	0,964	0,945	0,929	0,763	0,476	0,363	0,317
Західний регіон	0,739	0,773	0,836	0,866	0,645	0,603	0,520
виробнича сфера	0,831	0,896	0,964	0,969	0,611	0,528	0,460
Закарпатська область	0,844	0,866	0,894	0,863	0,566	0,482	0,369
виробнича сфера	0,873	1,003	1,061	1,006	0,503	0,391	0,288
<i>коефіцієнт рентабельності</i>							
Україна, всього	0,077	0,088	0,104	0,090	0,043	0,032	0,033
виробнича сфера	0,089	0,094	0,104	0,077	0,040	0,025	0,026
Західний регіон	0,014	0,014	0,016	-0,023	-0,015	-0,002	0,004
виробнича сфера	0,016	0,016	0,022	-0,028	-0,013	0,002	0,000
Закарпатська обл.	0,010	0,007	0,010	-0,008	-0,008	-0,001	0,004
виробнича сфера	0,011	0,014	0,017	-0,009	-0,011	-0,003	0,003
<i>коефіцієнт інноваційності</i>							
Україна, всього	0,077	0,088	0,104	0,090	0,043	0,032	0,033
виробнича сфера	0,089	0,094	0,104	0,077	0,040	0,025	0,026
Західний регіон	0,014	0,014	0,016	-0,023	-0,015	-0,002	0,004
виробнича сфера	0,016	0,016	0,022	-0,028	-0,013	0,002	0,000
Закарпатська область	0,010	0,007	0,010	-0,008	-0,008	-0,001	0,004
виробнича сфера	0,011	0,014	0,017	-0,009	-0,011	-0,003	0,003

Результати розрахунку коефіцієнтів стану, руху і ефективності основного капіталу дозволяють зробити висновок про середні позиції Закарпатської області серед областей Західного регіону і України загалом. Причому ця область за першими трьома з десятих аналізованих коефіцієнтів (коефіцієнти оновлення, придатності та інвестованості) демонструє краще забезпечення основного капіталу, аніж в Україні загалом.

Передбачається ряд пропозицій щодо покращення техніко-економічного стану та оптимізації його відтворення основного капіталу: підвищення ефективності парку технологічного устаткування; скорочення трудомісткості виробничих процесів як наслідок, оптимізація чисельності операційного персоналу; скорочення втрат (продуктивних і непродуктивних); застосування прогресивних технологій, матеріалів, економії енерго- і трудових ресурсів; вибір нової технології або модернізації існуючої.

Зважаючи на це, модернізацію прискореними темпами доцільно здійснювати на підприємствах тих видів економічної діяльності, де є видимі умови для нарощування їх виробничого потенціалу при невеликих витратах коштів.

Список використаних джерел

1. Базилевич В.Д. Історія економічних вчень: підручник / В.Д. Базилевич. – К. : Знання, 2005. – 567 с.
2. Бондар О. Проблеми визнання основних засобів у бухгалтерському та податковому обліку / О. Бондар // Бухгалтерський облік і аудит. – 2004. – №3. – С. 23-27.
3. Історія економіки та економічних учень. Нариси економічної історії індустріальної цивілізації: навчальний посібник / П.В. Проскурін. – К. : КНЕУ, 2005. – 372 с.
4. Історія економічних учень: Підручник. [Л. Я. Корнійчук, Н.О. Татаренко, А.М. Поручник та ін.] ; за ред. Л.Я. Корнійчук, Н.О. Татаренко. – К. : КНЕУ, 1999. – 564 с.
5. Лемішовський В.І. Бюджетні установи: бухгалтерський облік та оподаткування: навч. посіб. / В.І. Лемішовський, Р.Л. Хом'як, В.С. Мохняк, Н.М. Воськало, О.С. Лемішовська // Нац. ун-т "Львів. Політехніка". – 2-ге вид., доповн. і переробл. – Л. : Захід, 2007. – 1104 с.

6. Статистичний щорічник Закарпаття / Держкомстат України. Головне управління статистики у Закарпатській області. – Ужгород, 2004. – 588 с., 2005. – 640 с., 2006. – 582 с., 2007. – 592 с., 2008. – 601 с., 2009. – 590 с., 2010. – 559 с., 2011. – 582 с.
7. Юхименко П.І. Історія економічних учень : навч. посіб. / П.І. Юхименко, П.М. Моненко. – К. : Знання-Прес, 2000. – 514 с.

Горин Г. В. Оценка основного капитала в Закарпатской области

В статье осуществлена оценка основного капитала в Закарпатской области Украины в современных условиях. Проведена оценка состояния, движения и эффективности использования основного капитала данного региона. Результаты оценки состояния, движения и эффективности использования основного капитала станут основой для выбора направлений модернизации предприятий производственной сферы региона.

Ключевые слова: *основной капитал, коэффициент износа, коэффициент годности, коэффициент инвестоемкости, коэффициент фондоемкости, регион.*

Horyn H. V. Evaluation of the fixed capital in the Zakarpattya region

The evaluating of the fixed capital in the Zakarpattya region of Ukraine is done in modern conditions. The evaluation condition, movement and efficiency of the fixed capital will be the basis for selecting areas of modernization of the production sector in the region.

Key words: *capital, the rate of depreciation, the rate of use, the invest coefficient, the coefficient of capital intensity, region.*